

Sognepræst M. H. Nielsen.

Pastor Mads Henrik Nielsen er født 1867 i Plougstrup, Jernved Sogn ved Ribe. Hans Forældre var Gaardejer Niels Nielsen og Hustru Abelone, født Pedersen. Faderen stammer fra Gredsted, Moderen fra Villebøl. Hun var Enke efter Anders Clausen, Plougstrup Søndergaard. Pastor Nielsen talte ofte om sine Forældre, mest om sin Mor. Hun har da sikkert ogsaa haft stor Indflydelse paa ham gennem Barne -og Ungdomsaarene.

Da Pastor Nielsen blev Kandidat, fik han Ansættelse som Lærer ved »Efterslægtselskabets Skole« i København, hvor han virkede i 7 Aar. Allerede her røber han sit milde Sind og sine varme Følelser for de kuede og smaa i Samfundet. En Dag træffer han i Klassen en grædende Dreng, der beklager sig over, at de andre Drengene havde raabt »Jødesmaus« efter

ham, fordi han var af jødisk Herkomst. Pastor Nielsen tog ogsaa denne Sag paa sin gode, kærlige Maade, saa Drengen blev trøstet og kom til at tro paa, at han i Guds og alle rettænkende Menneskers Øjne var lige saa god en Dreng som alle de andre. Som Lærer her begyndte Nielsen sine sønderjydske historiske Studier. Frugten heraf blev en Afhandling om »Halligerne«, nogle Øer ved Slesvigs Vestkyst.

I 1902 blev Nielsen kaldet til Sognepræst for Kvong og Lyne Menigheder. Kvong ligger i Ribe, Lyne i Ringkøbing Amt.

Det var for Pastor Nielsen en meget alvorlig Sag at gaa ind til Præstegerningen. Det mærkedes stærkt, at han havde truffet sit Valg, der gik ud paa at faa en Plads i »den store Konges Gaard« som Tjener. Han vilde gerne tjene alle, han kom i Berøring med. Han forstod, at det er en Lykke »i Vorherres Navn at leve sit Liv til andres Gavn«.

Pastor Nielsen sagde engang i en Samtale, uden at angive nogen Kilde, hvad han ellers altid gjorde: »En Prædiken skal være kort og mærkelig, en Bøn skal være kort og hjertelig.« Hans Prædikener var altid korte, let forstaaelige, inderlige og godt gennemarbejdede. Naar han valgte Eksempler, var de ofte taget fra Dagliglivet, en Oplevelse, en Samtale eller et Ord, som en god Ven havde sagt netop i Anledning af Dagens Tekst. Han talte altid uden Manuskript, men havde det i Lommen. En Søndag gik det dog galt. Han tog da i alles Paasyn, stilfærdigt og roligt, den skrevne Tale frem og sagde saa: »Nu har jeg det igen.« Menigheden fandt det saa naturligt og ligetil.

Hans Røst var klar og tydelig, men mild og hjer-

telig. En Dag talte en Præst af »Indre Mission« i Kvong Kirke. Hans Tale var noget »skrap«. Bag-
efter stod Pastor Nielsen paa Kirkegulvet og valgte
som Tekst Grundtvigs Salmelinier: »Tunger af Ild
og dog Prædiken mild giv dem, du salver og sen-
der!... Ved Evangeliets milde Røst Miskundhed
vaagne i hvert et Bryst!« Det var milde og inderlige
Ord, han her fremførte. Det greb Menigheden dybt.
En Kone sagde i den Anledning: »Det var, som
stod der en Engel midt iblandt os.«

I hele sin Tid i Kvong og Lyne var Pastor Nielsen
Formand i Skolekommissionen. Hvorledes han røg-
tede dette Hverv udtrykkes bedst ved at sige, at han
blev Ven med alle Lærerkrafterne i Sognet, og
Eksamensdagen blev en Festdag for alle Børnene.
Ved Afslutningen af en Eksamen i en Førsteklasse,
da alle de smaa med klare Stemmer sang: »Jeg ved
en dejlig Have«, og hvor sidste Vers slutter: »Gud
Fader i det høje luk mig i Haven ind!« vendte Pa-
stor Nielsen sig med fugtige Øjne til sin Sidemand
og sagde: »Det var en smuk Afslutning,« og til Bør-
nene sagde han: »Kan I saa komme herhen og faa
en Bolsje, og saa skal I rigtig have Tak for i Dag.«

Til Embedet hørte Avling, der var udforpagtet;
men da Forpagtningstiden udløb Aaret efter, over-
tog Pastor Nielsen selv Driften af Præstegaardens
Jord og fortsatte hermed som en dygtig Landmand
gennem alle Aarene indtil 1921, da han blev forflyt-
tet til Skrydstrup i Sønderjylland, hvor han var
Sognepræst indtil 1938, da han søgte Afsked og tog
Bolig i Aabenraa for, som han sagde, at være i Nær-
heden af Landsarkivet.

Det gik let for Pastor Nielsen med Folkeholdet.
Som Regel var hans Karl baade dygtig og tro. Var

der noget, Præsten vilde have ændret eller indført i den daglige Drift, raadførte han sig naturligvis med Karlen, men saaledes, at Karlen næsten maatte tro, at Paafundet var hans eget. Det daglige Arbejde deltog han ikke i.

Som allerede omtalt havde Pastor Nielsen stærk Sans for Historie og var en flittig Samler. Han af lagde ofte Besøg paa Arkiverne og gjorde Studier her. Kvong Kirke og Sogn har han efterladt sig flere værdifulde Ting om. »Fra slesvigsk Fattigvæsens Fortid«, der udkom 1944, var vel nok hans Hovedarbejde. Hans Virksomhed blev i mange Maader hæmmet af Sygdom, som han bekæmpede med stor Energi; men han maatte i mange Aar holde Hjælpere for at faa Præstegerningen passet. Han led af Blodmangel med Træthed og Svimmelhed som Følgesvende. Flere Gange daglig gik han lange Ture i Friluft, og det blev han ved med, saa længe han levede. »Jeg gaar 1 Mil daglig, men om Søndagen 2,« sagde han.

Men allerstørst var Pastor Nielsen som Sjælesørger. De gamle og syge blev han Venner med og fik deres Fortrolighed, den rette Vej til Hjertedøren. Naar han var ude paa sine Sygebesøg, hændte det, at Svimmelheden kom over ham, og han maatte ty ned i Vejgrøften og ligge udstrakt en lille Tid, inden han kunde gaa videre; men frem kom han. Den forunderlige Fortrolighed, han vandt, havde ogsaa sine pudsige Sider. En gammel Enkemand betroede ham en Dag, at nu havde han taget Bestemmelse om, at de unge skulde have Ejendommen; men den østre Stue vilde han selv beholde, »for man skal da have et Sted at gaa hen, nær en bliver for tvære.« En Kone, der havde Hoste, gav han Bolsjer, en an-

den fik et Æble. Selv nød han intet paa sine Sygebesøg. Dog kunde det hænde, naar han følte Trang dertil, at han gik ind i et Hjem og bad om et Stykke Mad. Pastor Nielsen var en kær Gæst i næsten alle Hjem. Gamle og de, der af Sygdom var lænkede til Sengen eller Lænestolen, ventede paa ham, og han havde altid et godt Ord til dem. Dødssyge kunde han trøste og styrke, saa de fik Mod til at gaa det sidste Stykke Vej hen mod den »hemmelighedsfulde Port«.

I Skrydstrup fortsatte han paa samme Maade. Under Besættelsen blev mange af Beboerne her jaget fra Hus og Hjem, da Tyskerne vilde have Flyveplads paa deres Jorder. Disse »Flygtninge« blev spredt rundt i Sognene nærmere eller fjernere fra deres gamle Hjem. Ogsaa her viser Pastor Nielsen, at han var deres oprigtige Ven. Han rejser rundt og besøger dem Gang paa Gang. Denne rolige, ligevægtige Mand lod sig ikke skræmme af Stemninger, »strid Vind« eller anderledes tænkende. Han var trofast i Venskab, ogsaa naar det blev sat paa Prøve. Et givet Ord sveg han aldrig, heller ikke naar det kostede noget at holde det. Det skete dog, at han blev vred. Da var han ikke nem at bides med. Saaledes hændte det, at en Mand, han havde overøst med Velgerninger paa mange Maader, og som han troede paa, bedrog og narrede ham. Da blev han meget vred. Han fik da Besøg af en god Ven, der citerede Kingo for ham: »Store Helgen ogsaa haver Adams Kød og Klæder paa.« Det hjalp med det samme, og han fortsatte selv efter samme Forfatter: »Deres høje Himmelgaver de i Lerkar bære maa.«

Naboer og andre, der kendte ham i Dagliglivet,

satte ham meget højt og forstod, at han var en af dem, der altid gaar, »som de gik Kongebud«.

Havde han faaet et saakaldt »Mellemværende« med nogen, gjorde han straks Begyndelsen til at faa Sagen jævnet. Han har aabenbart følt som Luther, der siger: »Min Sjæl er altfor glad og stor til for Alvor at være noget Menneskes Fjende.«

Pastor Nielsen kunde paa sin stille Maade være fuld af Skæmt og le saa hjerteligt, naar det komiske stak frem. Saaledes morede han sig stille, men grundigt en Dag, da han modtog en Ligsynsattest, hvorpaa var anført som Dødsaarsag: — Rørelse.

Af offentlige Tillidsposter havde han flere. Han var saaledes i en Aarrække Medlem af Bestyrelsen for »Vestjydsk Skolemøde i Varde«, ligesom han i 13 Aar var Formand for Foreningen »Varde Højskolehjem«.

Pastor Nielsen var en af dem, hvis

»Liv har skjulte Kilder,
dybe Væld, som ingen ser.
De er hjemme i den Stilhed,
hvor kun det største sker.«

Æret være hans Minde!

H. Grønæk.

Historisk Samfund for Ribe Amt staar i stor Taknemlighedsgæld til Pastor M. H. Nielsen. Gennem mange Aar var han Medlem af Samfundets Bestyrelse, idet han overtog Højskoleforstander Ludvig Schrøders Plads efter dennes Død 1908, en Stilling, han varetog, til han i 1921 forlod Amtet og rejste til Skrydstrup.

Født paa den Gaard i Plovstrup, hvortil Sagnet knytter Sorteplovs Navn, og tæt ved Kongeaaen,

der et Par Aar før hans Fødsel blev Danmarks Sydgrænse, fik han fra Ungdommen en levende Interesse for Historien og det røvede Land, og de Interesser blev han tro til Døden.

Desuden var han, som det fremgaar af H. Grønbaeks foranstaaende Nekrolog, »ret en Hjertekristen«, og han blev da ogsaa »et Redskab i Guds Haand«.

Nielsen blev teologisk Kandidat 1893, men studerede tillige en Tid Historie og var 1894—99 Historielærer paa Efterslægtsselskabets Skole. Der har sikkert været Brydninger i hans Sind, da Valget skulde træffes mellem Præstegerningen og Historikere. Han valgte Præstens — til stor Velsignelse for mange, — men opgav ikke Historien.

Allerede i Københavntiden kom hans første Arbejder: »Godske Rantzov og Selvejerne i Løg Herred« i 1895 og »Grandevilkaar i Vestslesvig« i 1897, begge i »Sønderjydske Aarbøger«. Rolig og nøgtern var hans Vurdering, dygtige og grundige var hans Arbejder, saa Kultusministeriet og Hjelmstjerne-Rosencrone understøttede ham til at fortsætte. Den Tid, han kunde faa tilovers, gik med Studier, dels i Statsarkivet i Slesvig, dels i Godsarkiverne paa Schackenborg og Trøjborg og i Rigsarkivet og Viborg Landsarkiv. 1900 og 1901 kom det store Arbejde om Stormfloden 1634 (Sønderjydske Aarbøger) og 1902 »Et alsisk Karlelav« (smst.).

Men sidstnævnte Aar blev han Sognepræst i Kvong og Lyne. Arbejdet i de to vidtstrakte Sogne, hans svagelige Helbred og Ledelsen af forskellige Foreninger og Organisationer hindrede ham nu i at skrive saa meget; flere værdifulde Ting fik han dog færdige i Kvongtiden. 1904—05 kom »Livegenskabet

i Slesvig-Holsten« (Nordslesvigsk Søndagsblad) og 1909 den for os særlig værdifulde Afhandling: »Vestjyske Skoleforhold i 18. Aarhundrede« i »Fra Ribe Amt«.

1921 flyttede han til det Sønderjylland, som han kendte som faa, og som han havde viet saa mange Tanker og Kræfter. Den Forkynder - og Sjælesørgergerning, han øvede i Skrydstrup, er af hans Eftermand, Historikeren Hejselbjerg-Poulsen blevet kaldt »et Stykke Genforeningshistorie uden Side-stykke i Nordslesvig«. Her i det mindre Pastorat fik han atter Tid til at beskæftige sig mere med Historien. Allerede 1922 kom »De kongerigske Enklaver« i »Fra Ribe Amt« og 1928—29 »Fra den gamle Kniplestue« (Sdj. Maanedsskrift) og 1930—31 »Lidt om Svinehold og Svinehandel i gammel Tid« (smst.).

Vi ser, at indenfor hans Virksomhed som Historiker har en Hovedlinie samlet sig om sønderjydske Forhold. Jævnside med denne har der imidlertid løbet en anden, nemlig hans Interesse for de fattige og deres Forhold. Begge gav sig Udslag lige tidligt, idet han i »Aarbog for dansk Kulturhistorie 1895« skrev om »Fattigplejen i Danmark før Reformationen« og 2 Aar senere en Fortsættelse: »Fattige i Danmark 1536—1708«. — Linien tages op igen. Den har ikke været opgivet. 1933 kom »Fattig-, Skole- og Kirkevæsen i Graasten 1699—1769« (Sønderjydske Aarbøger) og 1934 »Fattiggaarde i Ribe Amt« (Fra Ribe Amt).

1934 tog han sin Afsked og flyttede til Aabenraa, hvor det sønderjydske Arkiv er, og skrev her den fortrinlige Bog: »Fra slesvigsk Fattigvæsens Fortid«. Man kan ikke andet end beundre den gamle Præsts Energi. Til de andre Skrøbeligheder var der

nemlig kommet dette, at hans Syn svækkedes. Men han, der gennem sit lange Liv havde skænket syge og lidende saa megen Trøst og Hjælp, fik selv Hjælp, idet hans trofaste Ven N. A. Jensen, i sin Tid Præst i Jernved, senere i Møgeltønder og selv Historiker, *daglig* læste højt for ham.

Det er ogsaa Pastor N. A. Jensen, der i nogle Mindeord gør opmærksom paa, at det er betegnende for Pastor Nielsen, at han har skrevet om de forurettede (Sønderjyderne), de fattige og de af Ulykke hjemsøgte (ved Stormfloden). — Saaledes vidner da Pastor Nielsens Valg af Hovedemner om hans eget varme, inderligt deltagende Hjerte.

Fra Historisk Samfund skal der i Ærbødighed lyde: Ære være M. H. Nielsens Minde!

H. K. Kristensen.
